

Framtid att förhålla sig till

Det är inte lätt att sia om framtiden, ändå tänker jag tillåta mig att spekulera om vilka skeenden som sannolikt kommer betonas framöver i EU-arbetet och vilka tänkbara följder detta kan få för Småland-Blekinge. Något känns förhoppningsvis självklart, andra scenarier kanske förvånar. Låt oss börja med 2016.

”No time for business as usual”

Överskriften syftar på EU-kommissionens arbetsprogram för 2016 som fortsätter på den tidigare inslagna vägen av att EU ska vara ”stort i stora frågor och små i små frågor”.

Prioriteringar och målsättningar till trots gör sig omvärlden påmind och EU-kommissionen tvingas ägna både avsevärd energi och betydande resurser till den fortsatt ansträngda finansiella situationen, säkerhetsutmaningar och inte minst en flyktingsituation som saknar motstycke sedan andra världskrigets slut. Som ett resultat av det sistnämnda läggs stort fokus på fortsatta reformer av EU:s asyl- och migrationssystem. I arbetsprogrammet ingår bland annat ett förslag på revidering av den så kallade Dublinförordningen som styr i vilket medlemsland flyktingar ska söka asyl. Det rör sig även om förslag om att sätta upp en europeisk gräns- och kustbevakning. I programmet står det dock inget om att tålmodet hos vissa medlemsstater börjar tryta med andra medlemsstater som hittills tagit emot EU stöd för att bygga upp det egna landet, men som nu visat sig vara ytterst ovilliga att dra sitt strå till stacken för att hjälpa andra. Det ryktas om att röster höjts för att EU-medel ska villkoras mot insatser för migranter.

Vidare är förslagen att förbättra funktionen av den inre marknaden intressanta. Många menar att den inre marknaden är EU:s kärna och något vi alla kan enas kring. Samtidigt får man konstatera att vissa förslag troligen inte kommer glida igenom beslutsprocessen utan friktion. Till exempel förslaget om en social pelare, vilken kan påverka vår arbetsmarknadsmodell.

[Läs mer om arbetsprogrammet här](#)

Framtiden skapas nu

Av de större kriser EU har upplevt de senaste åren, var Greklands finanskris först ut. Hur gärna många än vill isolera problemet till en nations misslyckande, stod det ändå klart att en fungerande euro krävde ökat samarbete och intrång på medlemsstaters självbestämmande. Nästa slag kom med Rysslands annektering av Krimhalvön och det efterföljande separatistkriget i östra Ukraina. Medan samstämmigheten om att fördöma Ryssland var stor bland EU:s medlemsstater, visade det sig svårare att införa gemensamma sanktioner och vidta åtgärder för att minska energiberoendet av Ryssland (som förresten återigen ströp gasleveranserna till

Ukraina häromdagen). Medlemsstaternas egna agendor gjorde det svårt för EU att svara upp mot våra förväntningar att tala med en röst. Och så kom migrationsvågen och med den blottades vitt skilda uppfattningar om hur situationen skulle hanteras. Oenigheten har lett till att flera medlemsstater agerar för att låta någon annan ta hand om flyktingarna. Tysklands förbundskansler Merkel sa häromdagen att om inte kvoter för alla medlemsländer införs, faller Schengensamarbetet. EU-kommissionens ordförande Juncker konstaterade i sin tur att vi sannolikt inte kan behålla Euron utan Schengen. Vid sidan av uppenbara konsekvenser, har de tre kriserna fått några av EU-samarbetets hörnpelare att svaja betänkligt:

- Eurosamarbetet; skulle den finansiella stabiliteten och den inre marknaden fungera utan en gemensam valuta?
- Gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken; hur kan vi skapa en säker zon runtomkring oss när kortet om att spela ut medlemsstaterna mot varandra finns kvar som ett ess i rockärmen för tredjeland?
- Schengensamarbetet; hur ska vi kunna ha en fungerande inre marknad om den fria rörligheten ifrågasätts i samband med främst migration?

Tar vi bort dessa tre tungviktare ur EU-samarbetet, kan man fråga sig vad som finns kvar. Lägg därtill Storbritanniens hot om att lämna EU om inte samarbetet blir mindre överstatligt. Frågan om hur stora frågor ska lösas utan att det inkräktar på nationell suveränitet är otroligt viktig. EU-kommissionens representationskontor i Stockholm skrev nyligen i sitt nyhetsbrev: ”Om inte EU fanns, hade man varit tvungen att uppfinna ett sådant samarbete”.

Glesbygd mot stad

I debatten fokuseras ofta på skillnader i levnadsstandard mellan fattiga och glest befolkade områden i Europa och städerna som tillväxtmotorer. Det är naturligt, men samtidigt olyckligt ifall det inte parallellt förs en debatt om merparten av landytan och en mycket stor andel av befolkningen i Europa: Välmående områdena utan storstäder. Som del av dessa riskerar Småland-Blekinge-länet i likhet med de flesta andra svenska länen att hamna vid sidan av stöd från EU. Det är ingen hemlighet att det finns många anhängare av en minskad EU-budget och att sammanhållningspolitiken med dess strukturfonder är ett av de områden man vill skära i. Om vi i ett sådant läge betraktas som för rika för att ta emot strukturfondsstöd, är det viktigt att säkra tillgången till EU:s stora satsningar på till exempel innovation. I dagsläget är EU-medlen för innovation inte alltid anpassade efter vår struktur. Ett annat scenario är att det sker en successiv förskjutning från traditionella EU-medel till finansiella instrument (läs lån/riskkapital). Hur ser vi i Sverige i så fall på att regioner finansierar sin utveckling med externt kapital vid sidan av nationella satsningar?

Ökat regionalt självstyre är förresten ingen orimlig utveckling. För Sveriges regioner behöver det kanske inte gå så långt som det gjort i den katalanska självständighetsprocessen, men klart är att flera regioner i Europa framför krav på ökad självständighet. Även i Sverige har regionernas roll förändrats sedan 90-talet. Om regionernas självbestämmande ökar, kan det tänkas att Småland-Blekinges behov av bilaterala avtal med andra regioner i Europa får ökad betydelse. Om så blir fallet torde även behovet av regionala strategier öka för att förenkla för

samarbetspartner. Regionala strategier är ju dessutom något som EU-kommissionen förväntar sig i ökande grad från regioner som vill ta del av EU-medel.

Nord mot syd

Under en period har finansiell stringens varit ledstjärna för sunda statsfinanser i Europa. Kritiker pekar på hur olika förutsättningarna i de rikare norra delarna av Europa är i jämförelse med de södra/sydöstra delarna. Svårigheterna att sätta upp gemensamma mål i EU har blivit uppenbar när genomföringsförmågan ser så olika ut. När inte längre EU-medlemskapet med automatik garanterar ekonomisk tillväxt för alla, pekar flera på att det nu är dags för ett "socialare" EU för att få med sig medborgarna i nödvändiga samhällsförändringar. Den sociala pelare EU-kommissionen föreslår i 2016 års arbetsprogram ska delvis ses i ljuset av dessa krav. För Småland-Blekinges del kan detta medföra nya regler för arbetskraftens rörlighet och rättigheter. Vad gäller den "svenska arbetsmarknadsmodellen" är den i EU-sammanhang relativt unik och för att nå gemensamma mål är det inte taget ur luften att Sverige kan tvingas till eftergifter. Sedan kan man fråga sig om en social pelare är ett steg mot att minska geografiskt stöd till förmån för utsatta medborgare, till exempel för att minska ojämlig tillgång till vård och hälsa? I så fall har vi ännu mer av EU:s arbete som berör våra län!

Öst mot väst

Erfarenheten av demokrati så som vi i västra Europa känner den är relativt begränsad i EU:s östra medlemstater. I några länder kan man se tendenser till att auktoritära ledare stöds av en befolkning som efter konkurrensutsättning och omvälvande samhällsförändringar längtar efter stabilitet. Uttalanden från ledande politiker om kvinnor, hbtq-personer och flyktingar som ligger långt ifrån gängse normer i EU, har resulterat i en veritabel krock mellan värderingar i Europa! Rädslan för ett snabbt förändrat samhälle finns dock överallt bland EU:s medlemsstater. Vi ser det när fler röster höjs för att bygga skyddsvallar mot hot av olika slag, istället för att arbeta för samarbetsstrukturer för en vänligt sinnad omvärld. Det kan röra allt från motstånd till frihandelsavtal, inre marknad och mellanstatliga överenskommelser som svar på gemensamma utmaningar. För Småland-Blekinge leder denna utveckling till att det blir ännu viktigare än tidigare att utbilda medborgarna. En fungerande inre marknad och ökad global frihandel kommer kräva att vårt näringsliv kliver uppåt i värdekedjan. Högre utbildningsnivå i samhället har hittills varit en faktor för ökad tillväxt och lägre utanförskap. I detta sammanhang kan våra län även dra nytta av att EU-kommissionen har signalerat ökade EU-medel för utbildningsinsatser riktade mot de många migranterna som kommit till Europa!

En annan effekt av diskussionen om en minskande roll för EU och dess befogenhet att fatta överstatliga beslut, skulle kunna bli att regioners offentliga stöd till verksamheter kan tänkas vinna mark gentemot konkurrensrätten. I klartext betyder det att vi i så fall får fler områden som kategoriseras som att de inte snedvrider marknadskonkurrensen. Det skulle samtidigt betyda fler suboptimeringar när Europas regioner fattar beslut utan samordning...

/Sven Kastö